

ΚΥΡΙΛΛΟΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΙΟΣ ΟΙ ΦΩΤΙΣΤΕΣ ΤΩΝ ΣΛΑΒΩΝ

Επέτειος 1153 ετών από την Πατριαρχική ιεραποστολή τους στη
Μεγάλη Μοραβία

Η Εκκλησία της Ελλάδος δια της αρμόδιας Συνοδικής Επιτροπής αφιέρωσε τον τόμο των “Διπτύχων του 2013” στην επετειακή συμπλήρωση 1150 ετών από το σωτήριο έτος 863 μ.Χ., όταν οι θεσσαλονικείς Άγιοι Κύριλλος και Μεθόδιος μεταλαμπάδευσαν την αμώμητη ορθόδοξη χριστιανική πίστη στους Σλάβους.

Δάκτυλος Κυρίου διαμόρφωσε τις ιστορικές συνθήκες και ο ηγεμόνας της Μεγάλης Μοραβίας Ραστισλάβος για να αποκόψει τα καταπιεστικά δεσμά του λαού του από το φραγκικό κράτος, εστράφη προς την Κωνσταντινούπολη και την πρωτόθρονη Μητέρα Αγία Μεγάλη του Χριστού Εκκλησία της Κωνσταντινουπόλεως, όταν Αυτοκράτορας ήταν ο Μιχαήλ Γ’ (842-867) και Οικουμενικός Πατριάρχης ο Φώτιος Α’ ο Μέγας (858-867).

Οι δύο αυτές χαρισματικές προσωπικότητες του Βυζαντινού κράτους αναλογιζόμενες την θρησκευτική, πολιτική και εν γένει γεωστρατηγική σημασία της διαδόσεως του ελληνορθόδοξου πνεύματος στην καρδιά των Σλαβικών πληθυσμών, απέστειλαν ως ιεραποστόλους δύο επιφανείς, λίαν μεμορφωμένους, κατά σάρκα αδελφούς θεσσαλονικείς, τους Αγίους Κύριλλο και Μεθόδιο, οι οποίοι επρόκειτο να αναδειχθούν σε φωτιστές των Σλάβων και άπασης της Ευρώπης, όπως εύστοχα σε σχετική εγκύκλιό του είχε γράψει προ ετών ο μακαριστός πάπας Ιωάννης-Παύλος ο Β΄.

Χάριν της ιστορίας αξίζει να αναφερθεί ότι ο εκχριστιανισμός των Σλάβων είχε ήδη αρχίσει επί της εποχής ακόμα του Αυτοκράτορος Ηρακλείου (610-640), αλλά η ουσιαστική πνευματική καλλιέργεια τους με το γνήσιο ορθόδοξο πνεύμα της ελληνοχριστιανικής ανατολής επισυνέβη από τους αυτάδελφους ιεραποστόλους του Οικουμενικού Πατριαρχείου μας, Κύριλλο και Μεθόδιο.

Η στροφή του ηγεμόνος Ραστισλάβου προς το Βυζάντιο και το Οικουμενικό Πατριαρχείο απέβλεπε στην αποστολή ιεραποστόλων, οι οποίοι θα δίδασκαν τον λαό του στη μητρική του γλώσσα, δηλαδή στη σλαβική, στην οποία θα τελούσαν και την Θεία Λειτουργία ενώ θα μετέφραζαν επί τη βάση του σλαβικού αλφαβήτου και όλα τα ιερά βιβλία, με πρώτα τα Ιερά Ευαγγέλια και τα λοιπά λειτουργικά κείμενα, όπως την Θεία Λειτουργία και τις υπόλοιπες ιεροπραξίες των μυστηρίων της Εκκλησίας.

Ο Άγιος Κύριλλος, κατά κόσμον Κωνσταντίνος, edίδαξε την σλαβική γλώσσα και σύμφωνα με τον “Βίο Κυρίλλου”, που αποτελεί σημαντική ιστορική πηγή, μετέφρασε ολόκληρη την εκκλησιαστική τάξη και τους δίδαξε τον όρθρο, τις Ώρες, τη Λειτουργία, τον Εσπερινό, το Απόδειπνο και τα Θεία Μυστήρια.

Όλα τα παραπάνω επετεύχθησαν χάριν στο γεγονός ότι οι δύο αυτάδελφοι δημιούργησαν ένα νέο αλφάβητο, κατάλληλο για να εκφράζει όλους τους φθόγγους της σλαβικής γλώσσας, η οποία μέχρι τότε ήταν άγραφη (προφορική) αφού δεν υπήρχε σλαβικό αλφάβητο. Το νέο, λεγόμενο Γλαγολιτικό Αλφάβητο απετέλεσε την βάση για το τιτάνιο μεταφραστικό και εν γένει διδακτικό έργο των δύο αδερφών, το οποίο έφτασε στο αποκορύφωμα του όταν η γραπτή πλέον σλαβική γλώσσα απετέλεσε την λειτουργική γλώσσα της Εκκλησίας στην Μεγάλη Μοραβία.

Οι δύο Άγιοι όμως ευρέθησαν αντιμέτωποι με τους θεωρητικούς εχθρούς της εισαγωγής και χρήσης της σλαβικής γλώσσας ως λειτουργικής γλώσσας της Εκκλησίας, οι οποίοι είναι ιστορικά γνωστοί με την επωνυμία “Τριγλωσσίτες ή Πιλατιανοί”. Οι αιρετικοί αυτοί καινοφανείς δήθεν διδάσκαλοι, που στην πραγματικότητα εκπροσωπούσαν την ακραία συντηρητική άποψη ορισμένων εκ της Ρωμαϊκής (Παπικής) Εκκλησίας, πίστευαν και διεκήρυτταν ότι μόνο τρεις είναι οι ιερές Γλώσσες, ήτοι η Εβραϊκή, η Ελληνική και η Λατινική, στις οποίες και μόνο θα πρέπει να τελείται η Θεία Λειτουργία. Οι εν λόγω θεωρητικοί χρησιμοποιούσαν ως επιχείρημα τους το γεγονός ότι και ο Ρωμαίος ηγεμών, Πόντιος Πιλάτος (εξ ου και Πιλατιανοί) είχε δώσει εντολή να αναγραφεί επί του ξύλου του Σταυρού του Κυρίου η αιτία της σταυρικής καταδίκης του μόνο στην εβραϊκή, ελληνική και λατινική γλώσσα.

Οι τριγλωσσίτες αιρετικοί έφθασαν μέχρι του σημείου να κατηγορήσουν τους δύο αδελφούς και ιδιαίτερα τον Άγιο Κύριλλο γιατί δημιούργησε σλαβική γραφή και μάλιστα την δίδασκε ο ίδιος, ενώ μέχρι τότε δεν την είχε εφεύρει “ούτε απόστολος, ούτε Πάπας της Ρώμης, ούτε ο Γρηγόριος ο Θεολόγος, ούτε ο Ιερώνυμος, ούτε ο Αυγουστίνος”. Όπως πληροφορούμαστε από τους βιογράφους του Αγίου Κυρίλλου, ο ίδιος αγωνίστηκε σθεναρά και καταντρόπιασε με ατράνταχτα επιχειρήματα τους αιρετικούς τριγλωσσίτες και έτσι καθιερώθηκε η χρήση της σλαβικής γλώσσας ως λειτουργικής γλώσσας στην Εκκλησία.

Παρά τις διώξεις των δύο Αγίων από το Παπικό φραγκικό κλήρο, εντούτοις ο σπόρος τους στη γή της Μεγάλης Μοραβίας εβλάστησε και καρποφόρησε. Οι δε μαθητές τους συνέχισαν το θεάρεστο έργο τους και με το πέρασμα του χρόνου οι Σλαβικοί λαοί ασπάσθηκαν το Ορθόδοξο δόγμα και απέρριψαν τις καινοφανείς αιρετικές διδασκαλίες της Ρώμης, αναγνωρίζοντας ως Μητέρα Εκκλησία το Οικουμενικό Πατριαρχείο. Παραθέτουμε παρακάτω ορισμένα αποσπάσματα από το κείμενο των βιογράφων των Αγίων Κυρίλλου και Μεθοδίου, που αποτελούν αξιόπιστες και πολύτιμες ιστορικές πηγές.

Στον “Βίο του Αγίου Μεθοδίου” διαβάζουμε: “Εύρεσις της σλαβικής γραφής. Τότε απεκάλυψεν ο Θεός εις τον φιλόσοφον την σλαβικήν γραφήν και συγχρόνως εδημιούργησεν ούτος τα γράμματα και συνέθεσεν ομιλίαν. Κατόπιν εξεκίνησε διά το ταξίδιον προς την Μοραβίαν και συμπαρέλαβε και τον Μεθόδιον. Ούτος δε ήρχισε πάλιν να υποτάσσεται εν υπακοή, να υπηρετή τον φιλόσοφον και να διδάσκει μετ’ αυτού. Και ότε παρήλθαν τρία έτη, επέστρεψαν εκ Μοραβίας, αφού αμφοτέροι είχαν διδάξει μαθητάς.

Πληροφορηθείς ο Αποστολικός Πατήρ Νικόλαος (εννοεί τον τότε Επίσκοπο Ρώμης) περί των δύο τούτων ανδρών, προσεκάλεσεν αυτούς να έλθωσιν, επιθυμών να ίδη αυτούς ως αγγέλους Θεού. Ηυλόγησε την διδασκαλίαν αυτών, ετοποθέτησε το σλαβικόν Ευαγγέλιον επί του θυσιαστηρίου του Αγίου Αποστόλου Πέτρου και χειροτόνησεν ιερέα τον μακάριον Μεθόδιον.

Υπήρχον όμως πολλοί άνθρωποι μεμφόμενοι την σλαβικήν γραφήν και λέγοντες: “Εις ουδένα άλλον λαόν αρμόζει να έχη ιδικά του γράμματα, πλην των Εβραίων, των Ελλήνων και των Λατίνων κατά την επιγραφήν του Πιλάτου, την οποίαν ούτος έθεσεν επί του Σταυρού”. Ο Αποστολικός Πατήρ ωνόμασε τους ανθρώπους αυτούς Πιλατιανούς και Τριγλωσσίτας και τους κατεδίκασεν. Ανέθεσε δε εις επίσκοπον, πάσχοντα εκ του ιδίου ελαττώματος, να χειροτονήση τρεις ιερείς και δύο αναγνώστας εκ των Σλάβων μαθητών...”.

Στο δε κείμενο του “Βίου του Κωνσταντίνου-Κυρίλλου” διαβάζουμε: “Εύρεσις της γλαγολίτικης γραφής. Ο φιλόσοφος αποχωρήσας επεδόθη, κατά την παλαιότεραν του συνήθειαν, μετ’ άλλων συνοδοιπόρων εις την προσευχήν. Ταχέως απεκάλυψεν εις αυτόν ο Θεός, επακούσας την προσευχήν του δούλου αυτού, την γραφήν. Κατόπιν έθεσε τα γράμματα το εν παρά το άλλο και ήρχισε να καταγράφη το κείμενο του Ευαγγελίου... Ο δε Αυτοκράτωρ εχάρη και εδόξασε μετά των συμβούλων του τον Θεόν και κατόπιν απέστειλεν αυτόν μετά πολλών δώρων, γράψας εις τον Ράστισλαβ επιστολήν...

Ότε έφθασεν εις την Μοραβίαν υπεδέχθη αυτόν (εννοεί τον Κύριλλον) ο Ράστισλαβ μετά μεγάλης τιμής και παρέδωσεν εις αυτόν τους μαθητάς τους οποίους συνεκέντρωσεν, ίνα εκπαιδύση αυτούς. Συντόμως μετεφράσθησαν άπαντα τα εκκλησιαστικά βιβλία και εδίδαξεν αυτούς τον Όρθρον, την Λειτουργίαν, τας Ώρας, τον Εσπερινόν, το Απόδειπνον και το Ευχολόγιον. Και ήνοιξαν, κατά τον προφήτην, τα ώτα των κωφών, ίνα κατανοήσωσι τα λόγια της Γραφής και αι γλώσσαι των αλάλων ελύθησαν. Ο Θεός εχάρη λίαν δι’ αυτά και ο διάβολος κατησχύνθη.

Αντίπαλοι της σλαβικής λειτουργίας: Ούτω διεδίδετο ευρέως η θεία διδαχή. Όμως ο απ’ αρχής κακός φθονερός, ο διάβολος, δεν ηνείχετο το αγαθόν τούτο, αλλ’ εισελθών εις τα σκεύη του ήρχισε να διαγείρη πολλούς και είπε προς αυτούς: “Δεν δοξάζεται δι’ αυτού του τρόπου ο Θεός. Αν ήτο τούτο ευάρεστον αυτό δεν θα ηδύνατο να ενεργήση ούτως, ώστε εκείνοι,

οίτινες διά της βοηθείας της γραφής καταγράφουσι τους λόγους των, απ' αρχής δοξάζωσι τον Θεόν; Όμως εξέλεξε μόνον τρεις γλώσσας, δια των οποίων δύναται τις να τιμά τον Θεόν, την εβραϊκήν, την ελληνικήν και την λατινικήν”.

Οι ομιλούντες ούτω ήσαν λατίνοι και φράγκοι επίσκοποι μετά των ιερέων και μαθητών των. Τότε και αυτός επολέμησε κατ' εκείνων, ως και ο Δαβίδ κατά των αλλοφύλων και ενίκησε διά χωρίων της Γραφής, ωνόμασεν αυτούς Τριγλωσσίτας (και Πιλατιανούς), επειδή ο Πιλάτος έγγραφεν ούτως εις την επιγραφήν διά τον Κύριον...

Ταύτα πάντα όμως απέκοψεν ο φιλόσοφος ως ακάνθας και έκαυσεν αυτά εν τη πυρά των λόγων του...

Η λειτουργία εις διαφόρους γλώσσας: Γνωρίζομεν πολλούς λαούς έχοντας γραφήν και έκαστον τιμώντα τον Θεόν, εις την γλώσσαν του. Ούτοι προ πάντων είναι οι εξής: οι Αρμένιοι, οι Πέρσαι, οι Αβάσγοι, οι Ίβηρες, οι Σουγδαίοι, οι Γότθοι, οι Άβαροι, οι Τούρκοι, οι Χάζαροι, οι Άραβες, οι Αιγύπτιοι, οι Σύροι και πολλοί άλλοι. Αν σεις εκ της πραγματικότητος ταύτης ουδέν δύνασθε να κατανοήσετε, τότε τουλάχιστον υποταχθήτε εις την κρίσιν της Αγίας Γραφής...

Με τοιούτους και πολλούς άλλους λόγους κατήσχυεν αυτούς και κατόπιν τους απέλυσεν...

Ότε ο Πάπας της Ρώμης επληροφορήθη περί αυτού, έστειλε και εξήτησεν αυτόν. Και ότε έφθασεν εις την Ρώμην, ο αποστολικός πατήρ Αδριανός μετέβη ο ίδιος και πάντες οι πολίται εις την πύλην προς προϋπάντησιν αυτού, κρατούντες λαμπάδας εις χείρας, διότι επληροφορήθησαν ότι έφερε μεθ' εαυτού τα λείψανα του αγίου μάρτυρος και πάπα Ρώμης Κλήμεντος. Δι' αυτών ο Θεός ήρχισε να ενεργή θαύματα. Χωλός εθεραπεύθη και πολλοί άλλοι απηλλάγησαν εκ διαφόρων δεινών, ακόμη και αιχμάλωτοι, επικαλεσθέντες το όνομα του Αγίου Κλήμεντος, ηλευθερώθησαν παρά των αιχμαλωτισάντων αυτούς...

Τέλεισι της σλαβικής λειτουργίας εις τους ναούς της Ρώμης: Ο Πάπας παρέλαβε τα σλαβικά βιβλία, τα ευλόγησε και απέθεσεν αυτά εις τον Ναόν της Αγίας Μαρίας, τον ονομαζόμενον Φάτνη και ετέλεσεν εξ αυτών την λειτουργίαν. Τότε ο Πάπας διέταξε δύο επισκόπους, τον Φορμόζον και τον Γκόντριχον να χειροτονήσουν τους σλάβους μαθητάς. Μετά την

χειροτονίαν ετέλεσαν ούτοι την λειτουργίαν εις σλαβικήν γλώσσαν εις τον ναόν του Αγίου Πέτρου...

Και ο Φιλόσοφος (εννοεί τον Άγιο Κύριλλο), δεν έπαυσε μετά των μαθητών του να αναπέμπη τους αρμόζοντας ύμνους εις τον Θεόν. Οι δε Ρωμαίοι μετάβαινον προς αυτόν απαύστως, ηρώτων περί πάντων και ήκουον παρ' αυτού ποικίλας διδαχάς...

Επειδή υπέστη πολλούς κόπους ησθένησεν. Ενώ δε υπέφερε πολλάς ημέρας εκ της ασθενείας, εδέχθη θείαν αποκάλυψιν και ήρχισε ψάλλον τα εξής: "Ηυφράνθην επί τοις ειρηκόσι μοι εις οίκον Κυρίου πορευσόμεθα". Ενεδύθη τα εόρτια ενδύματα αυτού και έμεινεν ούτω. Καθ' όλην την ημέραν ήτο περιχαρής και έλεγεν "Από τούδε και εις το εξής δεν είμαι πλέον υπηρέτης του αυτοκράτορος και ουδενός άλλου εις τον παρόντα κόσμον, αλλ' είμαι δούλος μόνον του Θεού του Παντοδυνάμου και θα είμαι αιωνίως. Αμήν". Την επομένην ενεδύθη το ιερόν μοναχικόν ένδυμα, και ων ο ίδιος φως και γενόμενος δεκτός υπό του φωτός, έδωσεν εις εαυτόν το όνομα Κύριλλος. Και με το ένδυμα τούτο έζησε πενήκοντα ημέρας".